

Portret de Troubadour

Achtergrond De Troubadour

De Troubadour is een Jenaplanbasisschool in Elden, een dorp in Arnhem. Leerlingen zitten er in stamgroepen: onderbouw (groep 0, 1 en 2), middenbouw (groep 3, 4 en 5) en bovenbouw (groep 6, 7 en 8). Ze werken met een dagplanning (vanaf groep 3) of een weekplan (in de hogere groepen). In deze opzet helpen oudere kinderen vanzelfsprekend de jongere, en leren leerlingen samen te werken en verantwoordelijkheid te nemen. Formatief handelen sluit hier goed op aan, omdat het leerlingen ondersteunt in reflecteren en eigenaarschap nemen over hun eigen leerproces én dat van anderen.

Formatief handelen volgens De Troubadour

Formatief handelen helpt De Troubadour vooral om zicht op de groep te houden. Het maakt duidelijk waar hiaten zitten, wat leerlingen nodig hebben en hoe de leerkracht daarop kan anticiperen. Tegelijk worden kinderen zich bewuster van hun eigen valkuilen: waar heb ik hulp bij nodig, en waarom is het oké om die hulp te vragen?

Daarbij is formatief handelen meer dan differentiëren. Slim ingezet kan het juist zorgen voor minder nakijkwerk in plaats van meer. Door tijdens de les met korte checks (zoals wisbordjes) en gerichte diagnostische vragen te achterhalen waar leerlingen staan en wat de volgende stap is, wordt het achteraf controleren van schriftjes minder noodzakelijk. De Troubadour zoekt daarom bewust naar manieren waarop formatief handelen een logisch onderdeel wordt van het lesgeven – niet iets dat ‘erbij’ komt en extra tijd kost.

De start

De Troubadour is dit jaar voorzichtig gestart met het implementeren van formatief handelen. De start is bewust eenvoudig gehouden: goede diagnostische vragen stellen. Dat heeft al veel opgeleverd. Leerkrachten zijn zich bewuster van welke vragen ze stellen, waar leerlingen vooraf staan en hoe ze checken of de benodigde voorkennis aanwezig is. Ook helpt het om gerichter vragen te stellen tijdens de les: kunnen leerlingen door naar de volgende fase, of is er extra ondersteuning nodig? En wanneer kun je juist snel schakelen omdat een groep een stap verder kan?

Het vlammetje in het team is aangewakkerd. Nu kijkt De Troubadour welke kleine vervolgstappen haalbaar zijn, zodat het behapbaar blijft en goed geborgd kan worden. Om het concreet te maken, wordt formatief handelen in eerste instantie vooral ingezet bij rekenen. Daarbij helpt het dat het team steeds vertrouwder raakt met feedback vragen aan elkaar en samen lessen bekijken (via video-opnames; in het geval van de Troubadour via Iris Connect). Leerkrachten stellen bijvoorbeeld samen succescriteria op: wanneer is een les geslaagd, in welke fase zitten de leerlingen, welke misvattingen kun je verwachten, en hoe check je voorkennis? Deze basis ondersteunt het oefenen, reflecteren en kritisch kijken naar de toepassing van formatief handelen.

Fouten maken mag

Een belangrijk uitgangspunt op De Troubadour is dat leerlingen mogen ervaren: *dit vind ik lastig, maar ik kan het leren*. Soms betekent dat werken met opgaven die nét boven het huidige niveau liggen; soms betekent het extra ondersteuning. Het doel is dat kinderen voelen: ik kan dit al, en met oefenen kan ik ook de volgende stap zetten. Fouten maken hoort daarbij, omdat het laat zien wat je nog te leren hebt. Zo wordt leren iets waar je bewust mee bezig bent, en groeit het vertrouwen dat je jezelf kunt ontwikkelen.

Formatief handelen met verschillende leeftijden

In stamgroepen met meerdere leeftijden (bijvoorbeeld 3, 4 en 5) kun je werken aan één gezamenlijk lesdoel, maar op verschillende niveaus. Een voorbeeld: de leerkracht gebruikt bijna dezelfde verhaaltjes, waarbij in sommige teksten spelling, hoofdletters en leestekens kloppen en in andere niet. Tijdens het lezen ontdekken leerlingen zelf hoe lastig een tekst zonder punten en hoofdletters leest. Samen formuleren ze succescriteria voor een goed verhaaltje. Daarna komt op het weekplan de opdracht om die criteria toe te passen, ieder op zijn eigen niveau, maar wel met elkaar aan hetzelfde doel.

Bij elkaar kijken

Idealiter observeren leerkrachten elkaar en geven ze feedback bij het leren toepassen van formatief handelen. In een kleiner team is dat niet altijd eenvoudig. De Troubadour heeft daarom een praktische oplossing: met Iris Connect nemen leerkrachten gerichte lesfragmenten op, die ze zelf en met collega's terugkijken. Daarnaast zijn er voor spelling en rekenen specifieke observaties door een spelling- en rekenspecialist. Zo blijft samen leren mogelijk, ook als er minder mensen zijn om letterlijk bij elkaar in de klas te staan.